Ե.

Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԷ ՀՈԳԱՑԱԾ ՀԱՍՑԱՑ ԵԿԱՄՈՒՏ ՈՒՆԵՆԱԼ.

Վերև ասացինք թէ Աղգութեանէն աւելի հաստատուն բան չը կայ. և Նախնիք ալ իմաստութեամբ այսպէս կարգադրած են, վասնզի Ս. Երուսաղէմ որչափ ալ հաստատ եկամուտ ունենայ, սակայն միշտ ժողովրդեան ներկայութեանը կարօտ է. ամեն ազգայնոց հետ պէտք է յարաբերութեան մէջ լինի, այս է բարոյապէս և նիւթապէս օգտակարը և այս շատ խոհական տնօրէնութիւն է։

Բայց մեք այդ հարցին ուրիշ պատասխաններ ալ ունիմք։ Նախ, Երուսաղէմ ուրիշ վանքերու պէս երկրագործութիւն և գիւղեր չունի, վասնզի տեղը և դիրքը յարմարութիւն չունի. երկրորդ, իւր ծանր զբաղմունքը, գիշեր ցերեկ հսկողութեան պարտաւորութիւնքը, ազգաց հետ ունեցած յարաբերութիւնները չէին ներեր իրեն մի այսպիսի տարբեր զբաղման ալ ձեռնամուխ լինել և յաջողել, մանաւանդ իւր մերձակայքը տեղ չը կայ, հեռաւոր տեղեր և օտարազգի մշակաց ձեռօք անհնարին էր անվնաս յաջողել, մեր նախորդք զայդ ալ փորձած և վնասով վերջացուցած են։ Իսկ ուրիշ

digitised by A.R.A.R.@

շինուածական կալուածներու մասին Միաբանութիւնը անհոգ գտնուած չէ. այլ առանց պատեհ առիթները ձեռքէ փախցնելու՝ երբ կարողութիւն ունեցած է՝ միշտ ջանք արած է կալուածներ գնել կամ շինել, բայց անոնք ալ դեռ չեն հասած այն քանակութեան, որ բաւական ըլլին. սակայն Միաբանութիւնը միշտ հետամուտ է կալուածներն աւելցնելու։

Արտօնուիմք այստեղ մի տխուր իրողութիւն ալ խոստովանիլ, որ թէպէտ անախորժ, բայց մեր նիւթին վերաբերութիւն ունենալուն համար հարկ է յիշել, որ Ս. Երուսաղէմի Միաբանութիւնը հեռաւոր երկիրներու մէջ ունեցած կալուածնե. րուն ալ վնաս կրած է, ոչ թէ օտարին, այլ նոյն իսկ ազգայնոց ձեռօք։ Առ թողումք ուրիշ տեղերը, յորոց մասին տեղ շատ անգամ միայն ծանր կըգայ, վեր կառնումք միայն Եգիպտոսի եւ Աղեքսանդրիոյ կալուածները. յորոց կրած վնասուն մի համառօտ ցուցակը կը դնեմք այստեղ։

Եգիպտոսի գլխաւոր Ազգայինք 1845 թուին այնտեղ եւ յԱղեքսանդրիա գտնուած Ս. Երուսաղէմի կալուածները կը բռնաբարեն եւ եկամուտները կը սահմանեն իրենց դպրոցաց եւ եկեղեցեաց, անանկ ժամանակ, որ կալուածներն շատ աւելի արդիւնաբեր էին քան այժմ, մեք նուազ մի թիւ-

digitised by A.R.A.R.@

առնելով տարին 500 ոսկի հաշուեմք, կը գտնեմք որ առ նուազն Միաբանութիւնը մինչեւ ցարդ՝ առանց տոկոսն հաշուելու՝ զուտ արդիւնք կորուսած է 20,000 ոսկի, այն ատենէն սկսեալ Միաբանութիւնը շարունակ աշխատած է այդ կալուածները ձեռք ձգելու համար ծախսեր անել, և չէ յաջողած. Թողունք հիները, միայն 1865 թուէն ի վեր եղածները գնեմք.

Գեր. Սահակ Եպիսկոպոս կը գնայ
1865—66 և ծախք կը լինի,
առանց օգտի . . . . . 10240 ղուռուշ.
1867—68. Ս. Պատրիարք Հայրը
կերթայ և ծախք կը լինի . 54,190 „
1868—69. Գեր. Իգնատիոս Եպիսկոպոս . . . . 59,508 „
1879—80. Գեր. Սիմէոն Եպիսկոպոս 13,219 „
Աւելցնենք սորա վերայ բռնաբարուած կալուածներէն արդիւնքը 2,000,000 „
Միայն Եգիպտոսէն 40 տարուան մէջ
Աթոռը վնասած կը լինի . 2,137,157 „

Եթէ հին տարիներու վնասները և դրամոց տոկոսներն ալ հաշուեմք, այն ատեն ներկայ պարտքէն շատ աւելի գումարի մը կը հասնիմք։ Թէպէտ վերջապէս իբր թէ յանձնեցին, սակայն մէկ մասը,

digitised by A.R.A.R.@

այն ալ աւերակ վիճակի մէջ և անշահաբեր, որ դեռ միշտ նորոգութեան կարօտ են։

Միաբանութիւնը հեռաւոր կալուածոց մէջ առանկ վնասներ տեսնելով, ջանացած է կարելի եղածին չափ Ս. Երուսաղէմի մէջ և նորա մերձաւոր շրջակայքը կեդրոնացնել և շատցնել իւր կալուածները. այս նպատակաւ ալ երբ մի քիչ կարողութիւն ունեցած է, գետիններ գնած է յատուկ շէնք կառուցանելու համար, բայց վերը յիշուած ձախորդութեանց, և կարևոր ժամանակներ նիւթապէս Ազգին օգնելով՝ ձեռքը փող չը մնալուն պատճառաւ մինչ ցարդ լրիւ չէ յաջողած։

Հայրական ամենաքաղցր սիրով հրաւէր կը կարդամք ձեզ, ո՞վ բարեսէր՝ հարուստ՝ ազնիւ Ազգայինք, որ նախնեաց մեծագործութեանց նախանձաւոր ժառանգներ հանդիսանալով, նոցա ճշմարիտ, բարեպաշտօն, առաքինի ոգւով վառուած՝ բարեհաճիք շնորհք անել և այն գետիններուն վրայ շինուելիք շէնքերուն ծախքերն հոգալ։ Առատաձեռնութեամբ նուիրեցէք Ձեր կարողութեան մի փոքրիկ մասը և յիշատակաց արժանի անուն թողէք։ Հարստութիւնք կը գան ու կը գնան, բայց բարերարութիւնք դարուց ի դարս կը մշտնջենաւորեն, այժմ ձեր կենդանութեան ատեն արէք այս բարիքը և վայելեցէք նորա քաղցրութիւնը. ձեր ձեռ-

digitised by A.R.A.R.@

քը տուէք, որ ձեր ձեռօք քաղէք․ Ո՜րչափ հարուստներու մեծամեծ կարողութիւնները անօգուտ տեղեր փճացած են, օրինակները շատ են, ամեն օր կը տեսնէք․ երանի՜ այն խոհեմ, խելացի հարուստներուն, որ իրենց կարողութիւնը իրենց ձեռքով օգտակար կերպով կը տնօրինեն։ Սքանչացած եմ և օրհնութեամբ կը յիշեմ այստեղ վսեմ․ Մկրտիչ Աղա Սանասարեանը, որ կարողութիւնն ու կեանքը դրած է իւր Կարնոյ վարժարանին վրայ․ վսեմ, Յովհաննէս Աղա Ս․ Յովհանեանը որ Տփղիսի Գայիանեան օրիորդաց ուսումնարանով փառաւորւած է, Նախիջևանի Աղա Յ․ Խալիպեանը և Մ․ Կոկոյեանը, որք իրենց ուսումնարաններովն անմահացած են․ մանաւանդ անմահ յիշատակաց արժանի մեծ․ Մարգար աղա Փոփովը, որ այժմէն խոստացած է նուիրել 400,000 րուբլի Նոր-Նախիջևանի մէջ իւր մեծագործ փառաւոր անուան՝ ի յիշատակ գիշերօթիկ վարժարան բանալու համար։ Ասկէց աւելի ի՞նչ քաղցր մխիթարութիւն կը լինի մարդու մը համար, որ շատերու երջանկութեան պատճառ կը դառնայ․ մարդ մը ասկէ աւելի ի՞նչ արժանաւոր բանի կրնայ զոհել իւր հարստութիւնը, որ այսօր իւրն է, բայց մի օր պիտի թողու և ո՜ գիտէ ինչ ունայն տեղեր պիտի վատնուի։ Թող օրհնութեամբ յիշուին սանկ դիւցազն՝ առաքի-

digitised by A.R.A.R.@

նեաց անունները և թող առատագութեն Աստուած վարձատրէ զիրենք հոգևոր և մարմնաւոր բարութեամբ։ Երանի՜ թէ սոյն օրինակէն քաջալերուած, Ս. Երուսաղէմի ալ աւանդ առատաձեռն նուիրատուներ ունենէինք, որոց անմահ անունը ոչ միայն ներկայ և ապագայ մարդկութեան պիտի աւանդէինք, այլ և Փրկչին Յիսուսի Տնօրինական սուրբ տեղեաց վրայ Անմահ յաւիտենականին սեղանին առջև երախտագէտ սրտով մշտամրմունջ յիշատակաւ պիտի մեծարէինք։ Ս. Երուսաղէմի մէջ ալ գիշերօթիկ ուսումնարան ունինք, յորում կը կրթուին ոչ միայն մի քաղաքի երեխայք, այլ ամեն կողմերէն շրջանաւ կընդունուին աղքատ Հայ մանկունք, որոց մտաւոր և նիւթական սնունդ կը տրուի ձրիապէս վանքէն. քաղաքի երկսեռ վարժարաններն ալ վանքը կը հոգայ։ Ի՞նչ մեծ երջանկութիւն պիտի լինի, երբ աւանդ առատաձեռն նուիրօք վանքին հետ մէկտեղ ապահովուի և ուսումնարանաց վիճակը. երանի՜ անոնց, որ կարող են և կը կատարեն աւանդ առաքինական մեծ գործեր։

Յուսալով որ կը գտնուին բարեսէր անձինք, որ փափաքին ի յիշատակ իրենց անունի շէնքեր շինել տալ վանքին հողերուն վրայ, հարկ կը համարիմք մի համառօտ տեղեկութիւն տալ շէնքին և ծախքին վերայ։ Մեր վանքին գետինը կը գտնուի Սու-

digitised by A.R.A.R.@

սաց վանքին դիմացը՝ բարձր դիրքի և պատուաւոր տեղի վերայ, որ շատ ընդարձակ է. որոյ մէջ մի շէնք 520 քառակուսի մեթր դեռնի վերայ 9½ մեթր բարձրութեամբ ամբողջ քարուկիր, տակը չորս խանութ, վրան երկու տուն՝ ամէն կարևոր բաժանմունքներովը, շինութեան ծախքն է 1,500 օսմանեան ոսկի, (փոքր աւելի կամ պակաս)։ Տոկ օգուտ կը բերէ % 6։ Նկատել պէտք է որ Ս. Երուսաղէմի շինուածները ամբողջ սրբատաշ քարաշէն են, և մեր դրած հաշիւը մեթրի վրայ է, և ոչ թէ կանգունի։ Այս մասին հետաքրքրուողք կարող են գրքիս վերջը դրուած երեք վիմագրական պատկերներէն իմանալ։

1883

ՄԱՄԲՐԷ ՎՐԴ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Ի Պէտս Բանասիրաց

Սիոնի 1996 Հոկտ.–Նոյ.–Դեկտ. թիւի «Ս. Երուսաղէմի Մէջ Մեր Ազգային Իրաւանց Վերայ ո՞վ Կը Հսկէ» Յօդուածին էջ 454ին յաջորդող երկու էջերն են, որոնք դուրս մնացած էին։

Խմբ.

digitised by A.R.A.R.@

կրող այր և կին, աղջիկ և տղայ, ծեր և մանուկ պարտաւոր են միշտ անմոռաց միմեանց հարցնել, պատասխանին վրայ խորին ուշադրութիւն դարձնելով՝ ամենքն ալ ջանալու են իրենց պարտքը սիրով և երկիւղածութեամբ անխափան կատարել:

Մտիկ արէք.

Ս. Երուսաղէմի մէջ Հայոց սեպհականութեանց, սուրբ տեղերուն և ուրիշ ազգային հաստատութեանց վրայ հսկող, զանոնք պաշտպանող և պահպանողն է Սրբոց Յակովբեանց ազգային վանուց անձնուէր հաւատարիմ Միաբանութիւնը և նորա Հայրն ու գլուխն եղող Սրբազան Պատրիարքը:

Ս. Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքին և Միաբանութեան ոյժն ու կարողութիւնը բոլոր աշխարհի մէջ սփռուած Ազգին ամեն մի անձնաւորութիւնն է, ամբողջ Հայ ազգը նոցա սէրն ու համակրութիւնն է. նոցա իրենց կրօնական և ազգային հաստատութեանց վերայ ունեցած ջերմ նախանձախնդրութիւնն է. իսկ եկամուտը, ամեն տարի Ազգին նուիրած ու նուիրելիք լումայն է, նուէրն է:

Բայց մեր Ազգը ուրիշ ազգաց պէս քաղաքական ոյժ չունի, նոցա չափ հարուստ չէ, նոցա չափ բազմաթիւ չէ, նոցա պէս տուրքի վարժ և նուիրաբերութեան մէջ առատ չէ, — բացառիկ երևոյթներ խիստ քիչ կը պատահին, տարիներս թշնա-

digitised by A.R.A.R.@

մեաց խորամանկութիւնը, բնական և պատահական հարուածք, ժողովրդեան զեղխութիւնն ու պչրանքը աւելի պակսեցուցին Ս. Երուսաղէմի նիւթական և բարոյական ոյժերն ու հասոյթները։ Ո՞նչպէս ուրեմն կարողացեր է դիմանալ Մխիթարեանութիւնը և պահպանել իւր դիրքը և չէ վհատեր։

— Այդ պակասութեանց տեղը լեցուցած է Աստուծոյ յաւտուկ Նախախնամութիւնը, Մխիթարեան չափաւորութիւնը, հաւատարմութիւնը, չարքաշութիւնը, կրօնասիրութեան և ազգասիրութեան եռանդը, և վերջապէս ազգին համակրութեան վերայ ունեցած յոյսը, որովք դիմացած է մինչև ցարդ սոսկալի տառապանաց, դժուարութեանց և չը հաւատալի զոհաբերութեանց։ Նիզ ու դժուարին դէպքերու մէջ միշտ վստահութեամբ հաւատացած է, որ օր մի կը վերնան շուտով բնական և պատահական արգելքներ պատճառները, օր մի կը յիշէ Աղգը Ս. Երուսաղէմի և նորա անձնուէր հաւատարիմ պաշտօնեաները, կը յիշէ և „կը հարցնէ Ս. Երուսաղէմի ողջութիւնն ու շինութիւնը“, կը յիշէ իւր պարտաւորութիւնը և մինչ ցարդ չը հատուցածը արդարութեամբ կը հատուցանէ և կը շարունակէ հատուցանել իւր կրօնական և ազգային սիրոյն անհրաժեշտ պարտականութիւնը։

Ահա սոքա են Մխիթարեան բոլոր ոյժն ու

digitised by A.R.A.R.@